

Kravene til en dialog med muslimer

Benedikt XVI har hjulpet til at åbne en ny slags dialog med muslimske intellektuelle, siger teologen Ilaria Morali i dette interview med pressetjenesten Zenit¹

Fra Zenit²

De er netop vendt tilbage fra Tyrkiet. I den intellektuelle verden, De bevægede Dem i – hvordan var da atmosfæren med hensyn til pavens besøg?

– Nyhederne i disse dage viser bestemt, at der er objektive vanskeligheder, især blandt almindelige mennesker og de bevægelser, der er mest fremmede overfor det. Utvivlsomt har dette klima bidraget til den bølge af medie-propaganda, der fulgte efter Regensburg-talen. Denne satte på sin side et følelsesudbrud i gang, før meningen med Den hellige Faders ord var klarlagt, og før der var tid til at genlæse indholdet. Og dette følelsesmæssige udbrud har også berørt intellektuelle miljøer, som måske ikke er helt vant til den nye pavelige stil, Benedikt XVI har indført.

– I mine samtaler har jeg imidlertid været i stand til at få bekræftet, at der – ud over en tilsyneladende mistro – er stor interesse for denne pave. Han har tændt gnisten til et positivt kvalitetshop i den muslimsk-kristne dialog, der peger på, at konfrontation, hvis den skal være sand, ikke må frygte også at berøre punkter, der er kontroversielle på begge sider.

Har Benedikt XVI indført en ny måde at føre dialog på med Islam?

– Fra hvad jeg har opnået af indtryk i Istanbul gennem samtaler med nogle muslimske kolleger, så er jeg blevet klar over, at de aldrig havde forestillet sig, at der kunne være en anden måde at føre samtaler på end den, der var Johannes Paul II's. De tænkte, det var den eneste mulige kommunikationsmåde, medens det i stedet viste sig nødvendigt at tage næste skridt mod yderligere modning af tankeudvekslingen. Og dette skridt har – som det er tilfældet med alt nyt – forårsaget en genoprettelse af balancen og skabelsen af nye præmisser for at flytte dialogen fra at være *en gestus* til at blive *en intellektuel konfrontation*, der er både livfuld og vanskelig, idet den beskæftiger sig med problemerne og inddrager den moderate intellektuelle verden mere direkte ved at give den en usædvanlig lejlighed til at komme frem og deltage i debatten med større mod.

– Under vort møde sagde en muslimsk kollega, at "dialog" er blevet et udtryk, der er blevet ramt af inflation, da det bliver brugt, uden at man kommer til sagen. Faktisk har der været en total mangel

¹ Ilaria Morali er professor i dogmatisk teologi ved det pavelige Gregoriana universitet; hun deltager årligt i møder for interreligiøs dialog i Tyrkiet. Red.

² Oversat fra engelsk af Kätthe Lund. Red.

på forståelse af, hvad Den katolske Kirke ønskede at sige og gøre, da Paul VI skrev herom første gang i *Ecclesiam Suam*.³ Og jeg tror, at min kollegas erklæring er rigtig. Mange katolikker har mistet den præcise betydning, som læreembedet tillægger dialog, og har reduceret dens værdi, idet de troede – og også fik muslimer til at tro – at dialog væsentligst bør ske med tegn på venskab og solidaritet, og at en oprigtig, men vanskelig konfrontation, der inddrager også smertelige områder, bør undgås.

Men dialog kan vel ikke reduceres til teologiske emner og "smertelige" spørgsmål, som De siger?

– Dialog kan ikke improviseres; det er endvidere en misforståelse at beskrive den abstrakt, som man ofte gør, nemlig som en "dialog mellem religioner". Jeg er derfor overbevist om – og jeg har sagt dette til nogle muslimske venner i Istanbul – at takket være dette pavebesøg vil de ikke blot lære et nyt ansigt på paveembedet at kende, men Benedikt XVI's hidtil uhørte fokus vil få dem til at blive langt mere involveret i diskussionen og refleksionen end tidligere.

Hvad er Deres opfattelse af de kristnes situation i Tyrkiet?

– Jeg opfattede helt klart, at der findes stor lidelse, dels som en arv efter diskrimination og forfølgelse, som de har lidt i den ikke-så-fjerne fortid, og dels på grund af det forhold, at de kristne samfund selv er spredte og opsplittede. Mordet på fader Andrea Santoro er visselig tegn på, at der eksisterer reelle farer, som de mest engagerede mennesker trues af.⁴

– Tyrkisk Islam er – som nogen har forklaret mig – ikke blot den, der findes i de store byer som Istanbul, der mere og mere ligner en vestlig storby, men det er også den, der findes i isolerede egne med små landsbyer og ekstremistiske grupperinger. Alt for ofte simplificerer vi tingene, idet vi tænker, at Islam er en samlet enhed, men, som mine tyrkiske venner forklarer, så består Islam i dette land af mange virkeligheder.

– På den anden side så afspejler dialoger som dem, der føres i Istanbul indenfor Marmara Universitets rammer, faktisk en ændring i klimaet. Jeg skal komme med eksempler, der bekræfter, hvad jeg siger: Sidste år var jeg på besøg i det Islamiske Studieceter i Istanbul, specielt i biblioteket. Mine tyrkiske venner viste mig med berettiget stolthed den afdeling, de har reserveret for kristne bøger. Den er oprettet med den hensigt at give muslimske studerende mulighed for at gå direkte til de kristne kilder for at lære om vor trostradition og vor historie. Jeg har undersøgt hylderne og har set, hvor megen omhu, de har lagt i at finde disse bøger. De fortalte mig imidlertid, hvor vanskeligt det var hos de katolske forlag at finde virkelig troværdige bøger, der giver et objektivt syn på troslæren og den kristne historie. Jeg gav dem ret, når jeg så manglen på kvalitet i nogle af de udgivelser, der var fremstillet af katolske forlag, der sommetider synes mere tilbøjelige til at udgive bøger med relativistisk teologi end med sund katolsk teologi.

– Jeg ved, at en muslimsk kollega har oversat rundskrivelsen *Fides et Ratio*⁵ til tyrkisk og vil sørge for, at den bliver udgivet. Dette initiativ vil ikke blot komme studerende i sammenlignende teologi til gode, men også de kristne selv, som sandelig ikke har midler og kræfter til at tage sådanne initiativer.

³ *Ecclesiam Suam* er pave Paul VI's første rundskrivelse, dateret 6. august 1964. Klik her for at se denne rundskrivelse (på engelsk). Red.

⁴ Den italienskfødt præst Andrea Santoro blev myrdet i den tyrkiske by Trebisonda den 5. februar 2006 og efterfølgende begravet i Rom under stor mediebevågenhed. Den danske internetradio katpod.dk har bragt to indslag, nemlig henholdsvis den 6. og den 7. februar 2006. **Klik her** eller **klik her** for at afspille disse to indslag (Programmet *Windows Media Player* eller programmet *Real Player* skal være installeret på computeren for at kunne afspille indslagene). Red.

⁵ *Fides et Ratio*, latin: Tro og Fornuft, titel på pave Johannes Paul II's rundskrivelse herom. **Klik her** for at se rundskrivelsen (på dansk). Red.

Hvordan oplever De tilnærmelsen til tyrkiske muslimer?

– Som dogmatisk teolog må jeg sige til kristne, som kunne ønske at vove sig ind i den interreligiøse dialog, at det er en absolut forudsætning for diskussion, at man undgår improvisation. Jeg er ikke professor med speciale i Islam, og mine samtalepartnere ved det, så i mine fremstillinger præsenterer jeg simpelthen katolsk lære og overlader til fader Maurice Bormanns⁶ at uddrage betydningerne for Islam. Mine foredrag/debatter værdsættes, fordi jeg taler med den yderste åbenhed om min tro uden at forvente, at mine samtalepartnere skal være enige med mig.

– Møderne i Istanbul kræver lang forberedelse af hver enkelt deltager. For mit eget vedkommende arbejder jeg i dialog med fader Bormanns for at være i stand til at uddybe mine indlæg med et perspektiv, der kan vise sig at være af større interesse for mine samtalepartnere. Ofte danner mine konferencer basis for en dialog, som fader Bormanns med sin større kompetence gennemfører, idet han foretager sammenligninger og paralleller eller f.eks. citerer andre forfattere. På denne måde bliver den katolske dogmatiker og den katolske ekspert i Islam aktører i en meget dyb dialog.

– Jeg har derfor blandt andet kunnet bekræfte overfladiskheden i nogle af de ting, der ses at være i fokus i den katolske verden, når der tales om dialog mellem religioner, som om én religion var den samme som en anden, eller når "initiativer til dialog" organiseres uden passende forberedelse enten i emnet den katolske tro eller i samtalepartnerens tradition.

Hvorfor er De så kritisk over for nogle former for interreligiøs dialog?

– Jeg erindrer sidste år, da vi kom til tidspunktet for diskussion i forsamlingen, hvor en person blandt tilhørerne spurgte mig, om jeg i det mindste kunne acceptere, at Muhammed var den sidste og største af profeterne. Jeg stod overfor en tilhørerskare, der bestod af muslimer, og før jeg svarede, spurgte jeg ham tilbage: "Hvis jeg stillede et lignende spørgsmål om Jesus Kristus, idet jeg f.eks. bad en muslimsk professor i det mindste indrømme, at Jesus Kristus er lige så stor som Muhammed, ville De så mene, at han var en god muslim, hvis han for at gøre mig tilpas sagde, at jeg havde ret? Jeg tror, De ville foretrække, at han forblev i overensstemmelse med sin tro, selv på bekostning af, at jeg ikke brød mig om svaret. Jeg tror, at De ønsker et svar fra mig som katolsk kvinde, og at De ikke vil sætte pris på et kompromis-svar for at behage Dem. De ville ikke anse mig for at være en god kristen. Det er derfor, jeg svarer Dem som enhver katolik burde svare: med oprigtighed og alvor."

– Jeg husker, at denne udredning rørte ved dybe strenge i mine muslimske kolleger, som udtrykte stor anerkendelse af den alvor og gennemskuelighed, jeg præsenterede, og ligeledes for mit mod til at give dem et svar, som ganske sikkert ikke var helt acceptabelt for en muslim. En professor sagde til mig: "Dr. Morali, vi ønsker at samtale med sande katolikker, ikke med middelmådige katolikker, skønt det visselig er noget mere vanskeligt. Vær venlig endelig at forsætte således!"

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

⁶ Maurice Bormanns tilhører præsteordenen De hvide Fædre, som har specialiseret sig i mission blandt muslimer. Red.